

Zsidó vallás és kultúra 1

(BBN-HEB11-221, BBN-VAL11-131:4, BMA-VALD17-203.03,
BBV-202.04, BMVD-202.04)

Zsidó rítusok és zsinagógai liturgia (BBN-BIB-611)

**10. Lason ha-ra (rágalmazás), cedaka (jótékonyság),
mikve és rituális tisztaság, betérés a zsidóságba (gijjur).**

2021. 11. 25.

Biró Tamás

ELTE BTK Assziriológiai és Hebraisztikai Tanszék, biro.tamas@btk.elte.hu

Figyelem, felvétel indul!

- Azok is meghallgathatják, akik nem tudnak részt venni a szinkron előadáson.
- Előadás visszahallgatható a vizsgára való készülés során.
- Kérem, aki nem szeretne látszódni a felvételen, az állítsa le a videóját, halkítsa le a mikrofonját. Aki nem így tesz, az beleegyezik abba, hogy felvétel készül róla.

ELTE BTK Assziriológiai és Hebraisztikai Tanszék

Weboldal: <http://hebraisztika.elte.hu/site/>

- Keleti nyelvek és kultúrák alapszak, hebraisztika szakirány (BA)
- Hebraisztika MA
- Hebraisztika-judaisztika PhD
- Minorok:
  - Judaisztika diszciplináris minor
  - Hebraisztika diszciplináris minor
  - Bibliatudomány diszciplináris minor.

Assziriológiai és Hebraisztikai Tanszék
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Department of Assyriology and Hebrew
Eötvös Loránd University

Judaisztikai Kutatócsoport
MTA TK Kisebbségkutató Intézet
Centre of Jewish Studies
Center for Social Sciences, Institute for Minority Studies

1088 Budapest, Múzeum krt. 4/F | Tel.: +36 (1) 411-6749 | email: ahf@btk.elte.hu

Nyitólap Main page
Hírek News
General Information
Assziriológia Assyriology
Hebraisztika Jewish Studies
HebraWiki Project
Munkatársak Faculty&Staff
Órák Courses
Könyvtár Library
Kiadványok Publications
Cikkek Articles
Iráttár Archives
Kutatás Ongoing research
Hasznos linkek Links
Volt hallgatók Alumni
Szakdolgozatok Theses

Látogatók 2005. szept. 1. óta / Visitors since 01/sept/2005: 373217

Interjú a Lendület-pályázat nyertesével: Niederreiter Zoltánnal

Praktikus dolgok:

- A kurzus honlapja: <http://birot.web.elte.hu/courses/2021-jiddiskajt1/>
<http://birot.web.elte.hu/jiddiskajt/> *(a félév végéig)*
- Teams csoport: *Crs 21-22-1 BBN-HEB11-221 01 Zsidó vallás és kultúra 1.*
- Biró Tamás: biro.tamas@btk.elte.hu
- Fogadóóra: *emailés egyeztetés alapján*
- Pótóra, ha sok óra elmaradna.

Vizsgaidőpontok?

Ha valakinek nem jó, küldjön emailt még ma!

Javaslatok:

- Dec. 16.
- Jan. 6.
- Jan. 20.

csütörtök,

10:00 – 11:30

- 1. Látják-e a saját eredményüket,
látják-e a hibáikat?*
- 2. Ha kérdésük van egy hibával
kapcsolatban, bátran keressenek!*

Visszajelzés (és néhány kiegészítés)
a beadandóval kapcsolatban

Kérdések az eddigiekkel kapcsolatban?

A közösség belső dinamikája

Lason hara לשון הרע

- Rossz hírnév terjesztése, rágalmazás.
- Szó szerint: „rossz nyelv” (*mindkét jelentésben*).
- Akár igaz, akár nem. A szó ereje. A pletyka három személyt is tönkretesz: aki mondja, aki hallja, és akiről szól.
- Halákhikus dilemmák, például: ha közismert információ? veszélyre figyelmeztethetek valakit?
- A pletyka jelentősége a közösségben (vö. evol. pszicho, CSR).
- Forrás: „Ne járj rágalmazóként néped között; ne állj veszteg felebarátod vérénél; én vagyok az Örökkévaló” (Lev 19,16).
- Amida vége: *Elohaj necor lesoni...* „Istenem, őrizd a nyelvem...”
- Israel Meir ha-Kohen (1838–1933): *Hafez Hayyim*
→ különösen hangsúlyossá vált a litvis világban.

Cedaka: a jótékonykodás

mint a zsidó közösségi élet egyik kiemelt területe

Cedaka / cedoke צְדָקָה: jótékonyság

- A legnagyobb micvának számít (retorika)
- *Cedaka* < *cedek* צְדָק 'igazság'
„igazságot szolgáltatunk a világnak”, ha segítjük azt, aki segítségre szorul.
- Pénzadomány vagy munkához juttatjuk. Névvél vagy anonim módon.
- Jövedelem kb. 10%-át (nem túl keveset, nem túl sokat) cedakára kell fordítani.
- Cedaka-perselyek zsinagógákban, közösségi terekben, otthon.
- Jótékonysági intézmények hagyományosan + jesivák támogatása.
↳ *hakhnaszat orchim, hakhnaszat kala, bikkur holim*, stb.

Tikun olam תִּיקוּן עוֹלָם
'a világ megjavítása'
1. kabbalista jelentése
2. modern jelentése

Mezőgazdasági vonatkozású jótékonyági törvények

(főleg Izrael földjén voltak/vannak érvényben)

Adományok a szegények részére:

- Pea: a mező sarka (Lev. 19,9; 23,22)
- Leket: lehullott kalászkok (u.ott)
- Sikheḥa: ottfelejtett termény (Deut 24,19)
- Peret: lehullott szőlőszemek (Lev 19,10)
- Olelot: fejletlen, vad szőlőfürtök (u.ott)

- Maaszer ani: ('szegények tizede') a *truma* és a *maaszer rison* után 1/10 a szegények részére, a Smita-ciklus 3. és 6. évében. (Deut. 14,28–29, Deut. 26,12–13)

Adományok a papság részére:

- Truma: ('adomány') a kohanitáknak adandó rész a terményből (Deut. 18,4; Num. 18,12). Tórailag nincs mérték. Rabbnikusan 1/40 – 1/60 közt.
- Maaszer rison: ('első tized') a *truma* után levett tized, a leviták részére. Utóbbi továbbadja ennek tizedét a kohanitáknak.
- Maaszer seni: ('második tized') a *truma* és a *maaszer rison* után levett tized a Smita-ciklus 1., 2., 4. és 5. évében. A tulajdonos Jeruzsálembe vitte, és ott fogyasztotta el.

Mezőgazdasági vonatkozású törvények

(főleg Izrael földjén voltak/vannak érvényben)

Számos mezőgazdasági vonatkozású törvény a Tórában, például

- *Kilaim*: különböző magvak vegyes vetésének a tilalma és két különböző fajú igavonó állattal történő szántás tilalma (Lev 19,19, Deut 22,9–11).
- *Smita*: a föld parlagon hagyása minden hetedik évben (Exod 23,11, Lev 25, Deut 15).
- *Jovel*: „jubileumi” év (minden 49-ik / 50-ik évben) (Lev 25,8–13, stb.).
- *Orla*: a gyümölcsfa első három évének terméséből tilos fogyasztani (Lev 19,23).
- *Bikkurim*: az első termés bemutatása a Szentélyben (Deut 26).
- Elsőszülött szamár kiváltása (Exod 13,13).
- Adományok a Szentély részére és adományok a szegények részére – *ld. előző oldalt.*
- ...

Bűnbánat és megtérés

(Emlékeztető. Lásd a 4. diasort is.)

- Tesuva תְּשׁוּבָה = megtérés.
tesuva / tsuva (modern izraeli) / tsüve (jiddises) / tsuvó (askenázi)
- Visszatérés a helyes úthoz, bűnös cselekedetekkel felhagyás.
- Elul, ros hasana, tíz bűnbánó nap, jom kippur.
- Életed minden napján: „Térj meg egy nappal halálod előtt”.

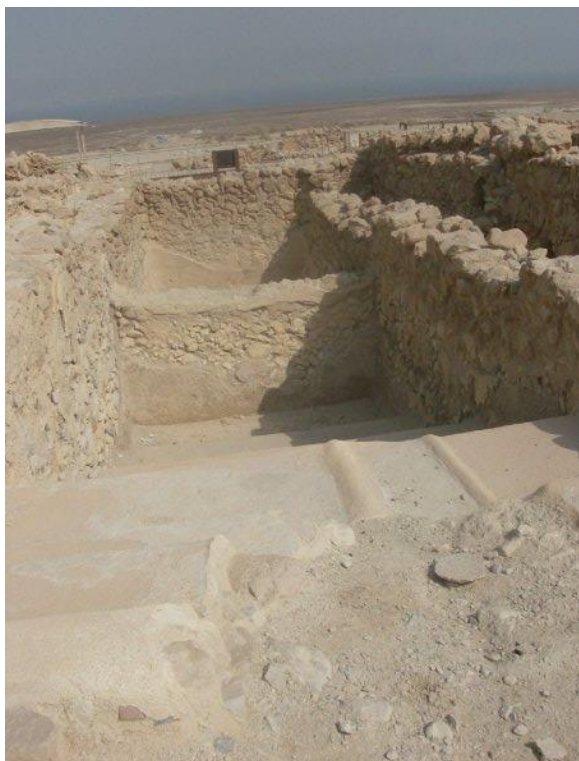
*mint a zsidó közösség egyik
legfontosabb intézménye*

*legfontosabb intézménye
mint a zsidó közösség egyik*

A mikve és a rituális tisztaság

A *mikve* (מִקְוֵה, מְקוּוֶה néha: *mikva*): rituális fürdő

- A zsidó vallás régészeti talán legjobban dokumentált intézménye:

Mikve Qumránban (i.sz. 1. század)

Középkori mikve Speyerben (1128)

Mikve a soproni középkori zsinagógában (14. század)

A *mikve* (מִקְוֵה, מִקְוֵה néha: *mikva*): rituális fürdő

- Természetes eredetű víz: forrás, eső, folyó.
- Minimális mennyiség: 40 *szea* víz, minimum 3 *ama* (könyök) mély és 1×1 *ama* alapterületű.

A *mikve* (מִקְוֵה, מִקְוֹה néha: *mikva*): rituális fürdő

Rituális tisztaság a zsidó vallásban:

- Ókorban: szentélyben (utána is) nagy jelentőségű
- Napjainkban mikvében alámerítendő:
  - Nők *nidda* (menstruációs tisztátlanság)
  - Betérők
  - Új edények
  - Férfiak (különösen haszid és kabbalista közösségekben)
  - Holttest megmosása a temetés előtt (*tahara*)

Betérés a zsidóságba

Csatlakozás a közösséghez

Gijjur גֵּיּוּר : betérés a zsidóságba

„Zsidónak lenni”

- mint jogi/halákhikus kategória: egzakt módon definiált határokkal;
- mint identitás: szabadon választható, diffúz fogalom.

- Ki a zsidó?

(1) Aki zsidó anyától született, vagy (2) aki kóser módon betér.

(1) Hogyan bizonyítható a nőági felmenők zsidósága? (2) Kinek a betérítése „elég kóser”?

- Bibliai *ger* גֵּר 'idegen' → rabbinikus: *ger tosav* és *ger cedek* fogalmai.
- Ruth 1,16: „*De Ruth azt felelte: Ne unszolj engem, hogy elhagyjalak, és visszatérjek tőled! Mert ahová te mégy, oda megyek, ahol te megszállsz, ott szállok meg én is. Néped az én népem, és Istened az én Istenem.*”

Csatlakozás egy etnikumhoz + egy rítusközösséghez

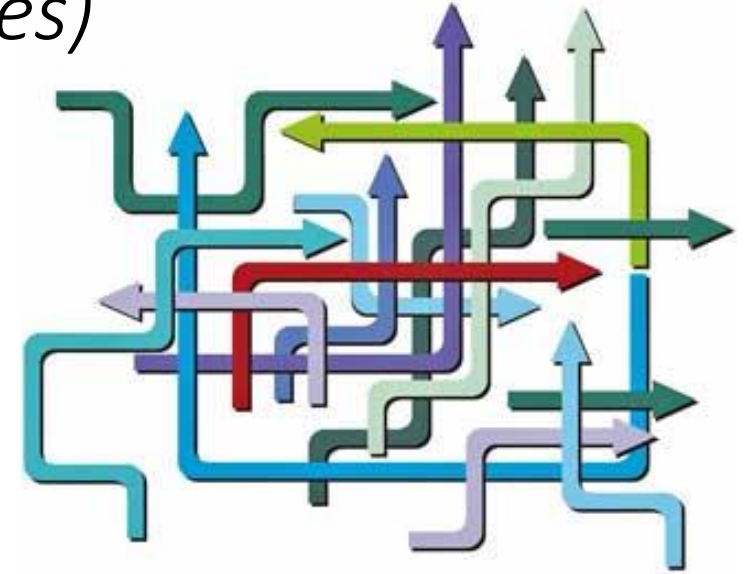
Gijjur גִּיּוּר = betérés a zsidóságba

A szóhasználat nézőpontot fejez ki:
megtérés, betérés, kitérés, áttérés.

- Nem térítő vallás. A betértek befogadásának ambivalens volta.
- Betérés (gijjur) ≠ megtérés (tesuva).   Gér גֵּר (gér cedek) = betérő.
- A betérés lépései:
  1. Rabbi felkeresése (a háromszoros elutasítás, lebeszélés ellenére)
  2. Tanulás: felkészülés a vallásos életre a közösségben belül.
  3. Bét din előtt megjelenés (manapság sok helyen: vizsga)
  4. A betérés rituális aktusai:
    1. körülmetélés (férfiak), 2. megmerítkezés (3. áldozat a szentélyben)

A vallás mint rendszer *(ismétlés)*

- A vallás, mint „komplex rendszer”: pl.
  - Történeti *narratívák* (pl. mítoszok) és a *világkép* elemei (például istenek, démonok...) adják egyes **ritusok** „értelmét”, magyarázatát.
  - Etikai **normák** és vallási **törvények** eredetéről szóló *narratívák*.
  - **Szagrális épületek** és **szagrális tárgyak** **ritusok**ban betöltött szerepe.
  - **Szagrális művészetek** a mitológiai *narratívák*ból veszik a tárgyukat.
  - *A vallási specialisták* (papok, sámánok, stb.) mint a **normák** és **ritusok** szakemberei, akik egyúttal vezetik a **vallási közösségeket**

Feladat a következő hétre

Feladat a következő hétre

- Holnap reggelig felkerül a Teamsbe.
- Max. 10 pont = a félév végi jegy 5%-a.
- Leadás a Teamsen belül.
- Határidő: december 1., szerda éjfél (23:59).

Viszlát jövő csütörtökön!